

STATISTIEK & EXCEL
LES 3: REGRESSIE & CORRELATIE

HERHALING LES 2

De pH van een oplossing wordt 5 keer gemeten. De gemeten pH is $7,556 \pm 0,145$.

De afgeronde waarde is:

- a) $7,6 \pm 0,1$
- b) $7,56 \pm 0,14$
- c) $7,56 \pm 0,15$

HERHALING LES 2

De pH van een oplossing wordt 5 keer gemeten. De gemeten pH is $7,556 \pm 0,145$.

De afgeronde waarde is:

a) $7,6 \pm 0,1$

b) $7,56 \pm 0,14$

c) $7,56 \pm 0,15$

•Afronding van meetwaarden en meetfouten:

1. Schrijf de meetwaarde en meetfout in dezelfde macht van 10.
2. Rond de meetfout af op **1 significant cijfer**.
3. Rond de meetwaarde af op **hetzelfde aantal decimalen** als de meetfout.

$$7,556 \pm 0,145$$

$$1) 75,56 \cdot 10^{-1} \pm 1,45 \cdot 10^{-1}$$

$$2) 75,56 \cdot 10^{-1} \pm 1 \cdot 10^{-1}$$

$$3) 76 \cdot 10^{-1} \pm 1 \cdot 10^{-1}$$

$$\rightarrow 7,6 \pm 0,1$$

HERHALING LES 2

De lengte van 10 ILC studenten wordt gemeten. De gemiddelde lengte is $1,70 \cdot 10^2 \pm 0,51 \cdot 10^1$ cm.

De afgeronde waarde is:

- a) $1,7 \cdot 10^2 \pm 0,05 \cdot 10^2$ cm
- b) $170 \pm 5,1$ cm
- c) $1,70 \cdot 10^2 \pm 0,05 \cdot 10^2$ cm

HERHALING LES 2

De lengte van 10 ILC studenten wordt gemeten. De gemiddelde lengte is $1,70 \cdot 10^2 \pm 0,51 \cdot 10^1$ cm.

De afgeronde waarde is:

a) $1,7 \cdot 10^2 \pm 0,05 \cdot 10^2$ cm

b) $170 \pm 5,1$ cm

c) $1,70 \cdot 10^2 \pm 0,05 \cdot 10^2$ cm

• Afronding van meetwaarden en meetfouten:

1. Schrijf de meetwaarde en meetfout in dezelfde macht van 10.
2. Rond de meetfout af op **1 significant cijfer**.
3. Rond de meetwaarde af op **hetzelfde aantal decimalen** als de meetfout.

$$1,70 \cdot 10^2 \pm 0,51 \cdot 10^1$$

1) $1,70 \cdot 10^2 \pm 0,051 \cdot 10^2$

2) $1,70 \cdot 10^2 \pm 0,05 \cdot 10^2$

3) $1,70 \cdot 10^2 \pm 0,05 \cdot 10^2$

-> 170 ± 5

HERHALING LES 2

Twee studenten werken samen om de pH van een oplossing te meten. De een meet, de ander schrijft de meting op.

De pH van de oplossing wordt 5 keer gemeten. De gemeten waarden zijn weergegeven in de tabel. De werkelijke pH is 7,6.

Hier is waarschijnlijk sprake van een:

- a) Toevallige fout
- b) Systematische fout
- c) Vermijdbare fout

meting	pH
meting_1	7,45
meting_2	7,55
meting_3	7,77
meting_4	9,01
meting_5	7,65

HERHALING LES 2

Twee studenten werken samen om de pH van een oplossing te meten. De een meet, de ander schrijft de meting op.

De pH van de oplossing wordt 5 keer gemeten. De gemeten waarden zijn weergegeven in de tabel. De werkelijke pH is 7,6.

Hier is waarschijnlijk sprake van een:

- a) Toevallige fout
- b) Systematische fout
- c) Vermijdbare fout

meting	pH
meting_1	7,45
meting_2	7,55
meting_3	7,77
meting_4	9,01
meting_5	7,65

HERHALING LES 2

Welk type vraag is de volgende vraag?

Is er relatie tussen de dagelijkse voedselinname en het lichaamsgewicht van hamsters?

- a) Beschrijvende vraag
- b) Verschilvraag
- c) Verbandvraag

HERHALING LES 2

Welk type vraag is de volgende vraag?

Is er een verband tussen de dagelijkse voedselinname en het lichaamsgewicht van hamsters?

- a) Beschrijvende vraag
- b) Verschilvraag
- c) **Verbandvraag**

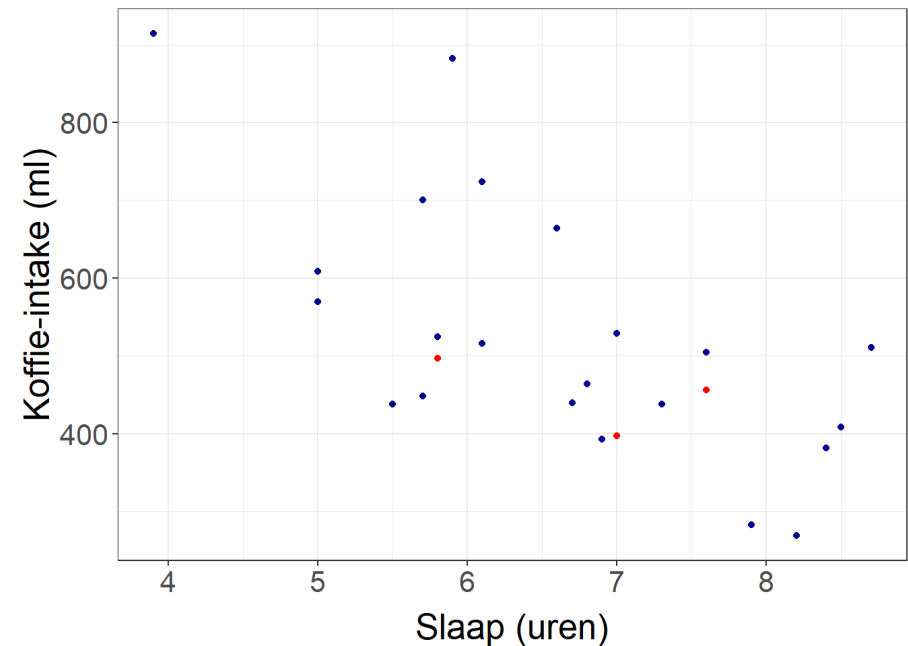

INHOUD LES 3

- Wat is een correlatieanalyse?
- De correlatiecoëfficiënt
- Wat is een regressieanalyse?
- De determinatiecoëfficiënt
- De ijklijn
- Afronden van correlatie-/determinatiecoëfficiënten

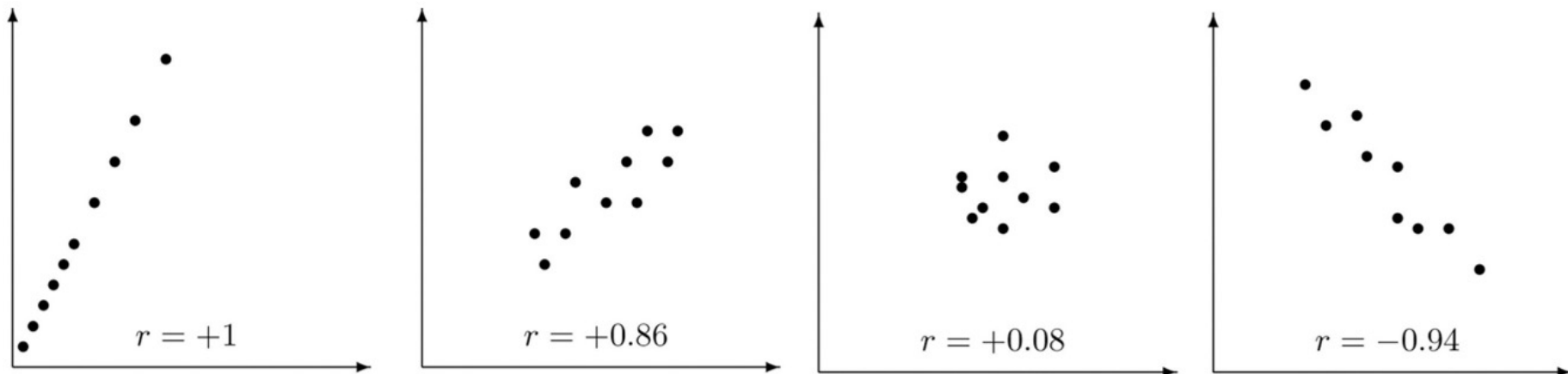
WAT IS EEN CORRELATIEANALYSE?

- Alleen voor **kwantitatieve data**
- Er is sprake van **twee afhankelijke variabelen** (we gaan niet uit van een causaal verband)
- Vraag: 'Is er een statistisch verband tussen variabele 1 en variabele 2?'
- Voorbeeld: 'Is er een statistisch verband tussen het aantal uren slaap en de koffieconsumptie van docenten?'
- Statistisch verband $\neq$ causaal verband

DE CORRELATIECOËFFIËNT

- Correlatiecoëfficiënt is een getal tussen -1 en 1.
- Correlatiecoëfficiënt geeft aan hoe sterk het verband is tussen de twee variabelen:
  - $r = 0 \rightarrow$ er is geen verband
  - $r = -1 \rightarrow$ er is een perfect negatief verband
  - $r = +1 \rightarrow$ er is een perfect positief verband

DE CORRELATIECOËFFIËNT

$R=1$ of $-1 \rightarrow$ “hoeveel koffie een docent drinkt hangt volledig samen met hoeveel hij/zij geslapen heeft. Een docent die 6 uur geslapen heeft, drinkt altijd [yyy] ml koffie.”

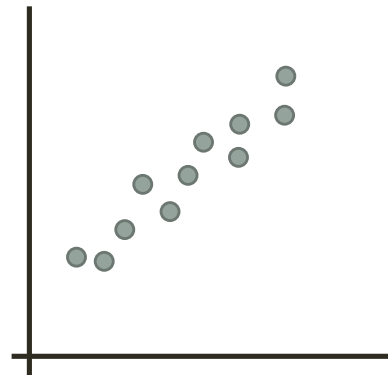
$R=0 \rightarrow$ hoeveel koffie een docent dinkt en hoeveel hij/zij slaap heeft niets met elkaar te maken.

VRAAG 1

Welke correlatiecoëfficiënt (r) hoort waarschijnlijk bij de onderstaande grafiek?

- a) 0,86
- b) -0,86
- c) 0,04

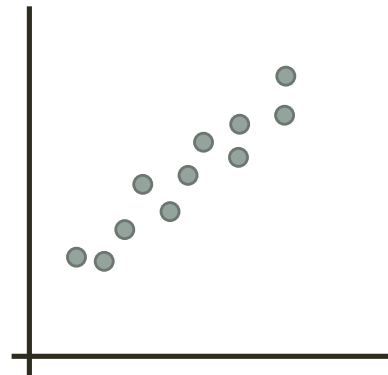

VRAAG 1

Welke correlatiecoëfficiënt (r) hoort waarschijnlijk bij de onderstaande grafiek?

- a) **0,86**
- b) -0,86
- c) 0,04

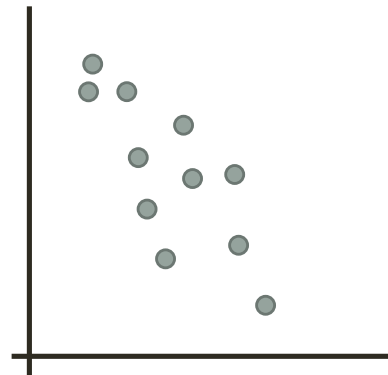

VRAAG 2

Welke correlatiecoëfficiënt (r) hoort waarschijnlijk bij de onderstaande grafiek?

- a) 0,86
- b) 0,64
- c) -0,64

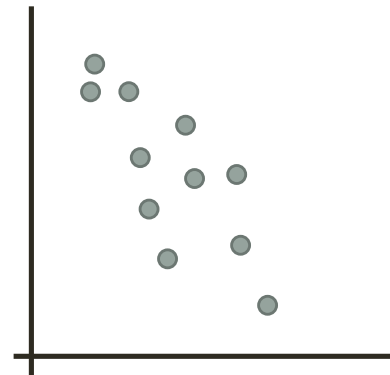

VRAAG 2

Welke correlatiecoëfficiënt (r) hoort waarschijnlijk bij de onderstaande grafiek?

- a) 0,86
- b) 0,64
- c) **-0,64**

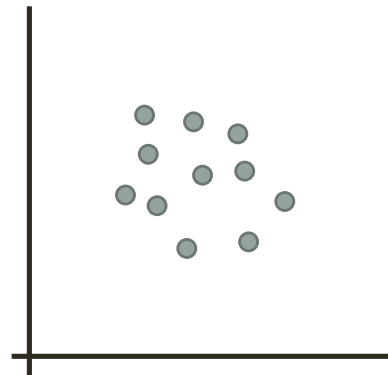

VRAAG 3

Welke correlatiecoëfficiënt (r) hoort waarschijnlijk bij de onderstaande grafiek?

- a) 0,64
- b) -0,86
- c) -0,04

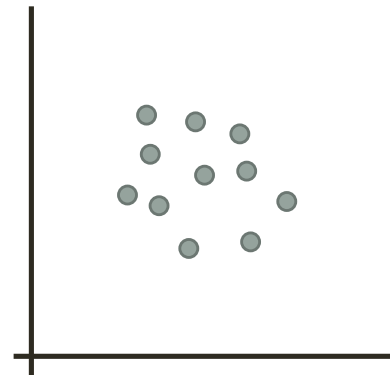

VRAAG 3

Welke correlatiecoëfficiënt (r) hoort waarschijnlijk bij de onderstaande grafiek?

- a) 0,64
- b) -0,86
- c) -0,04

WAT IS EEN REGRESSIEANALYSE

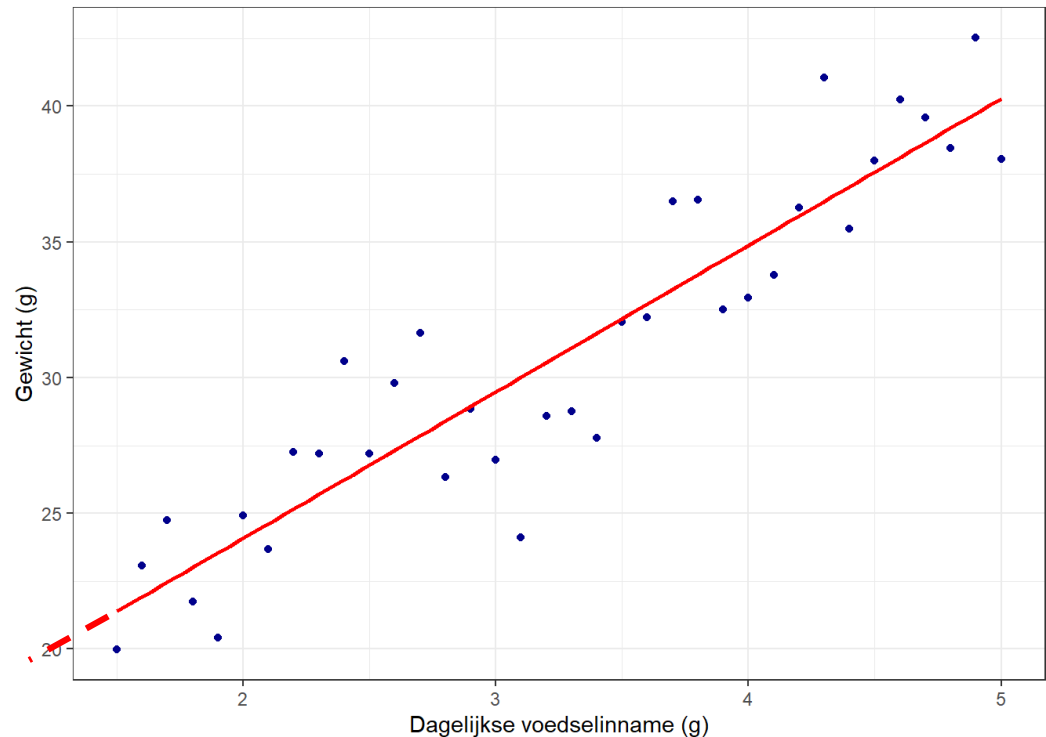
- Alleen voor **kwantitatieve data**
- Er is sprake van **één onafhankelijke variabele (x)** en **één afhankelijke variabele (y)** (we gaan wel uit van een causaal verband)
- **Om uit te gaan van een causal verband is er ondersteunend bewijs, een theorie, of dogma**
- Vraag: ‘Kan ik de waarde van y voorspellen op basis van x?’
- Voorbeeld: ‘Kan ik het gewicht van een hamster voorspellen op basis van zijn dagelijkse voedselinname?’
- Speciaal voorbeeld: **ijklijn** (zie hierna)
- Maak altijd eerst een scattergrafiek om te **controleren of er wel een lineair verband is!**

WAT IS EEN REGRESSIEANALYSE?

- De rode lijn in de grafiek noemen we een **regressielijn**.
- De formule van de regressielijn is:
$$y = ax + b$$

Hierin is:

- a de **richtingscoëfficiënt**;
- en b het snijpunt met de y -as.

DE DETERMINATIECOËFFICIËNT

- De **determinatiecoëfficiënt** (R^2) is een getal tussen 0 en 1
- De determinatiecoëfficiënt geeft aan hoe goed de regressielijn past bij de data
  - $R^2 = 0 \rightarrow$ regressielijn past helemaal niet bij de data.
  - $R^2 = 1 \rightarrow$ regressielijn past uitstekend bij de data (alle punten liggen op de regressielijn).
- De determinatiecoëfficiënt geeft **geen** richting (positief of negatief) aan
- Bij een lineair verband tussen twee variabelen geldt:

$$r^2 = R^2 \text{ (correlatiecoëfficiënt}^2 \text{ = determinatiecoëfficiënt)}$$

VRAAG 4

Er wordt een experiment uitgevoerd om te bepalen wat het effect is van de hoeveelheid pauze die studenten krijgen tijdens de lessen op het tentamencijfer. We doen een regressie-analyse. In een scatterplot is te zien dat er sprake is van een lineair verband en we vinden de best passende lineaire functie. Er geldt een determinatiecoëfficiënt van $R^2 = 0,893$. Dit alles betekent:

- a) Deze lineaire functie is niet bruikbaar, R^2 is te laag.
- b) Op basis van de lineaire functie die gevonden is, is te zeggen dat mensen die meer pauze krijgen meestal een hoger cijfer halen
- c) Op basis van de lineaire functie die gevonden is, is best goed te voorspellen wat iemands tentamencijfer wordt als je weet hoeveel pauze hij/zij kreeg.

VRAAG 4

Er wordt een experiment uitgevoerd om te bepalen wat het effect is van de hoeveelheid pauze die studenten krijgen tijdens de lessen op het tentamencijfer. We doen een regressie-analyse. In een scatterplot is te zien dat er sprake is van een lineair verband en we vinden de best passende lineaire functie. Er geldt een determinatiecoëfficiënt van $R^2 = 0,893$. Dit alles betekent:

- a) Deze lineaire functie is niet bruikbaar, R^2 is te laag.
- b) Op basis van de lineaire functie die gevonden is, is te zeggen dat mensen die meer pauze krijgen meestal een hoger cijfer halen.
- c) Op basis van de lineaire functie die gevonden is, is best goed te voorspellen wat iemands tentamencijfer wordt als je weet hoeveel pauze hij/zij kreeg.

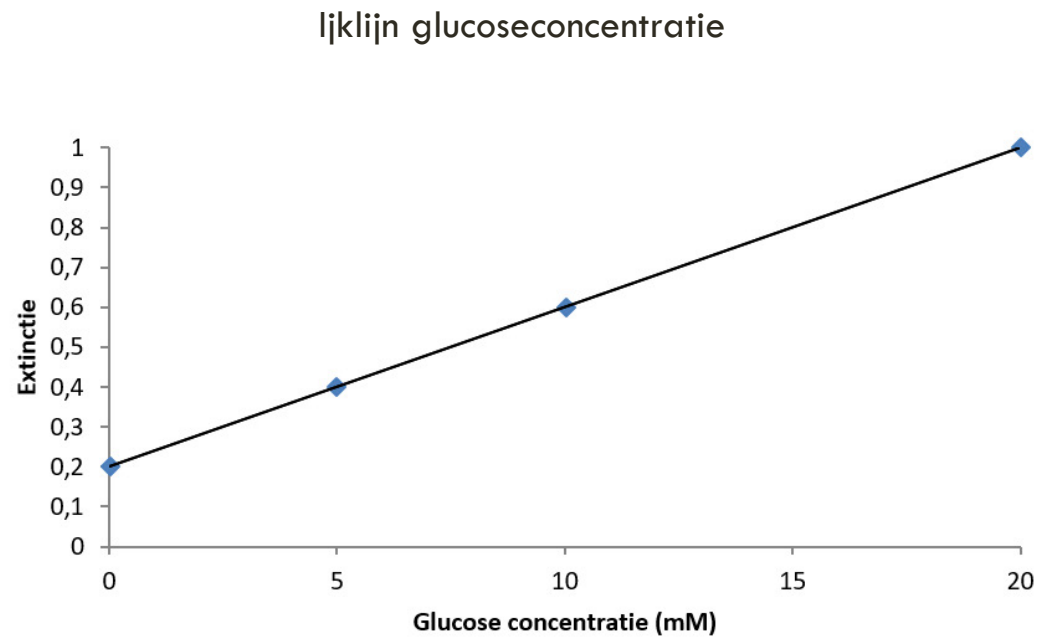

DE IJKLIJN

- Speciaal voorbeeld van de regressieanalyse is de **ijklijn**.
- Vaak zijn we geïnteresseerd in het berekenen van x , omdat y bekend is:

$$y = ax + b \rightarrow x = \frac{y - b}{a}$$

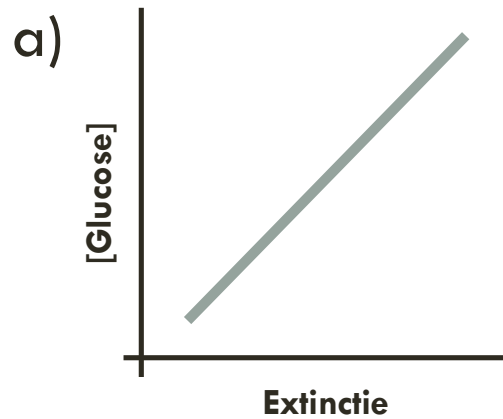
- Voor een ijklijn geldt dat $R^2 > 0.99$

VRAAG 5

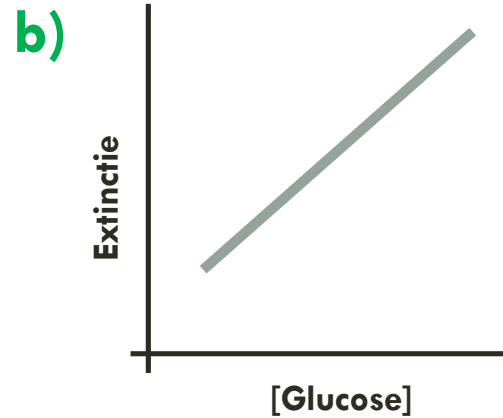
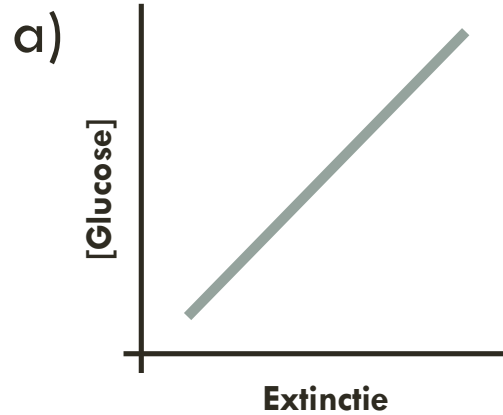
Voor een glucosebepaling wordt een ijklijn opgesteld door de extinctie voor verschillende monsters te meten. Hoe ziet de ijklijn eruit?

VRAAG 5

Voor een glucosebepaling wordt een ijklijn opgesteld door de extinctie voor verschillende monsters te meten. Hoe ziet de ijklijn eruit?

VRAAG 6

Gegeven de volgende ijklijn: $extinctie = 0,543 \cdot [glucose] + 0,034$

Wat is 0,543?

- a) De richtingscoëfficiënt, $\Delta x / \Delta y$
- b) De richtingscoëfficiënt, $\Delta y / \Delta x$
- c) Het snijpunt met de x-as

VRAAG 6

Gegeven de volgende ijklijn: $extinctie = 0,543 \cdot [glucose] + 0,034$

Wat is 0,543?

- a) De richtingscoëfficiënt, $\Delta x/\Delta y$
- b) De richtingscoëfficiënt, $\Delta y/\Delta x$**
- c) Het snijpunt met de x-as

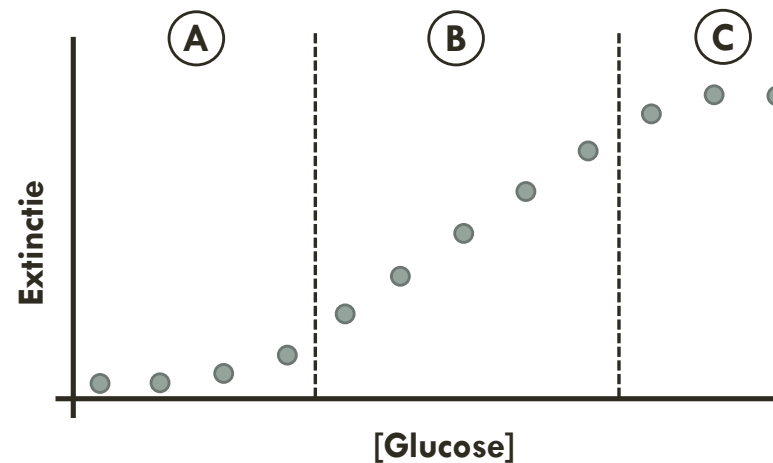
VRAAG 7

We meten de extinctie voor verschillende bekende glucoseconcentraties. We krijgen de onderstaande grafiek.

Welke punten nemen we mee voor de ijklijn?

- a) De punten in B
- b) De punten in A en B
- c) De punten in A, B en C

VRAAG 7

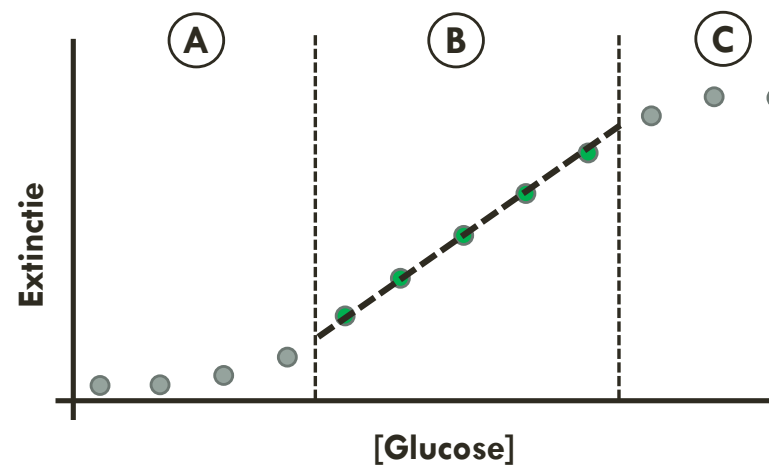
We meten de extinctie voor verschillende bekende glucoseconcentraties. We krijgen de onderstaande grafiek.

Welke punten nemen we mee voor de ijklijn?

a) De punten in B

b) De punten in A en B

c) De punten in A, B en C

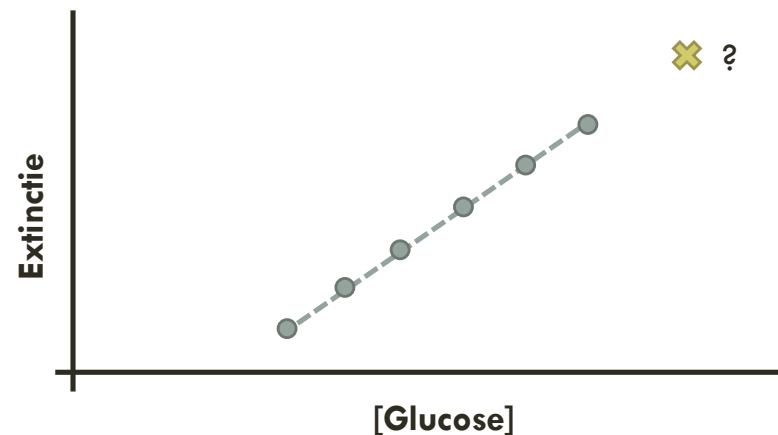

VRAAG 8

We stellen een ijklijn op voor een glucosemeting. We meten een hoge extinctiewaarde voor een monster. Zie de onderstaande grafiek. Hoe bepalen we de glucoseconcentratie?

- a) We extrapoleren de ijklijn en bepalen met de nieuwe ijklijn de concentratie
- b) We verdunnen het monster en doen de meting opnieuw
- c) We gebruiken de formule van de bestaande ijklijn om het de onbekende waarde te bepalen.

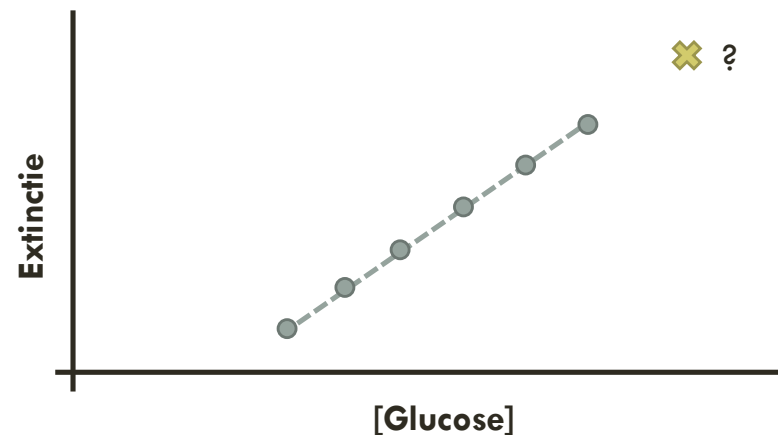

VRAAG 8

We stellen een ijklijn op voor een glucosemeting. We meten een hoge extinctiewaarde voor een monster. Zie de onderstaande grafiek. Hoe bepalen we de glucoseconcentratie?

- a) We extrapoleren de ijklijn en bepalen met de nieuwe ijklijn de concentratie
- b) We verdunnen het monster en doen de meting opnieuw**
- c) We gebruiken de formule van de bestaande ijklijn om het de onbekende waarde te bepalen.

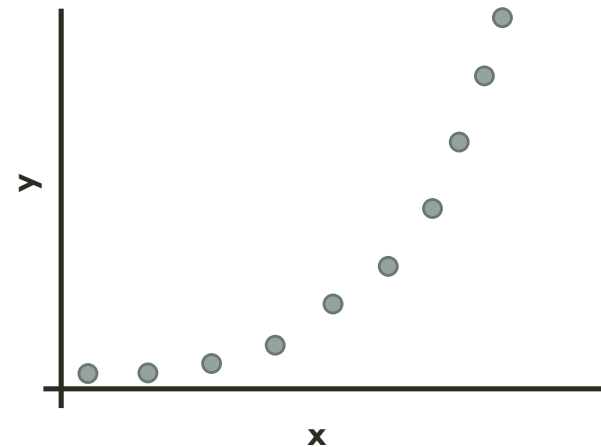

VRAAG 9

We doen metingen voor een ijklijn en we krijgen de onderstaande grafiek. Hoe kunnen we de formule voor de ijklijn bepalen?

- a) We kunnen de formule voor de ijklijn niet bepalen; er is immers geen lineair verband
- b) We moeten de x en/of y waarden eerst transformeren voor we de ijklijnformule bepalen
- c) We trekken een lijn door de punten en bepalen daarvan de formule, zoals we dat altijd doen

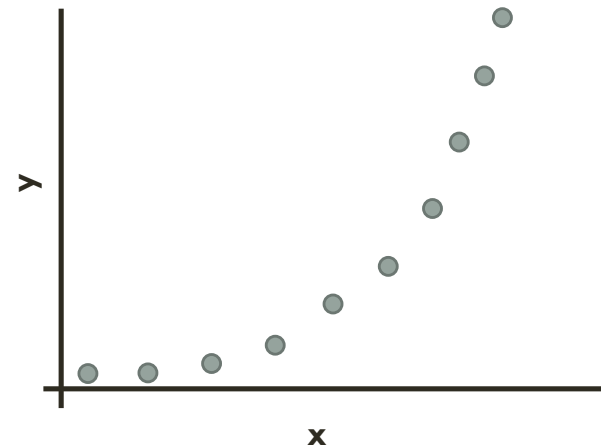

VRAAG 9

We doen metingen voor een ijklijn en we krijgen de onderstaande grafiek. Hoe kunnen we de formule voor de ijklijn bepalen?

- a) We kunnen de formule voor de ijklijn niet bepalen; er is immers geen lineair verband
- b) We moeten de x en/of y waarden eerst transformeren voor we de ijklijnformule bepalen**
- c) We trekken een lijn door de punten en bepalen daarvan de formule, zoals we dat altijd doen

AFRONDEN VAN CORRELATIE- EN DETERMINATIECOËFFICIËNTEN

Stappenplan:

- 1) Bereken: $1 - |r| = x$
- 2) Rond het verkregen getal af op 1 significant cijfer ($x_{afgerond}$)
- 3) Bereken: $1 - x_{afgerond} = r_{afgerond}$
(en maak de uitkomst zo nodig weer negatief)

Voorbeeld: $r = -0,992332545$

- 1) $1 - |-0,992332545| = 0,007667455$
- 2) $0,007667455 \approx 0,008$
- 3) $1 - 0,008 = 0,992 \rightarrow$ Negatief maken $\rightarrow -0,992$

NB: voor R^2 geldt precies hetzelfde.

VRAAG 10

We vinden $r = 0,89356$. Afgerond is dit:

- a) 0,89
- b) 0,90
- c) 0,9

VRAAG 10

We vinden $r = 0,89356$. Afgerond is dit:

- a) 0,89
- b) 0,90
- c) **0,9**

VRAAG 11

We vinden $r = -0,999875$. Afgerond is dit:

- a) 0,9999
- b) -1,0
- c) -0,9999

VRAAG 11

We vinden $r = -0,999875$. Afgerond is dit:

- a) 0,9999
- b) -1,0
- c) **-0,9999**

AAN DE SLAG MET EXCEL!

In het werkcollege leer je:

- hoe je een regressieanalyse (ijklijn) uitvoert in Excel;
- hoe je de correlatie- en determinatiecoëfficiënt kunt berekenen in Excel;
- en hoe je data kunt transformeren naar een lineair verband in Excel.

HEEL VEEL PLEZIER!

Ga aan de slag met de opgaves in het werkcollege.

Stel vragen aan elkaar of aan de docent.